

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
25 травня 2024 року

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування

Освітній ступінь:	бакалавр
Основа вступу:	освітній ступінь бакалавр або магістр (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст)
Спеціальність:	051 Економіка 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 073 Менеджмент
Термін навчання:	2 роки 10 місяців

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	3
2. Зміст програми.....	4
3. Питання.....	9
4. Критерії оцінювання	11
5. Список рекомендованої літератури.....	12

1. Пояснювальна записка

Мета вступного фахового іспиту для вступу на здобуття освітнього ступеня бакалавр: з'ясувати підготовленість вступника до здобуття вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» зі спеціальностей: 051 Економіка; 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; 073 Менеджмент, для формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма вступного екзамену – Усний іспит.

Усний іспит – це теоретичні завдання, виконання яких дає можливість виявити підготовленість вступника до здобуття вищої освіти.

Загальна кількість завдань – 2.

Формат проведення фахового вступного іспиту.

Фаховий вступний іспит проводиться дистанційно з використанням платформи (програмне забезпечення) для проведення відеоконференцій Zoom.

У встановлений розкладом час початку фахового вступного іспиту члени фахової атестаційної комісії розпочинають відеоконференцію, долучають до неї вступників, здійснюють автентифікацію вступників та інформують їх про правила проведення вступного іспиту та часові обмеження.

Автентифікація вступника передбачає:

– встановлення аудіо та візуального контакту зі вступником на платформі відеоконференцій;

– показ документа, що посвідчує особу (паспорт громадянина України у формі книжечки або картки, паспорт громадянина України для виїзду за кордон у тому числі Е-паспорт, Е-паспорт для виїзду за кордон, Е-документ).

На початку фахового вступного іспиту члени фахової атестаційної комісії рандомно задають 2 питання з переліку, наведеного у програмі.

Вступник готує відповіді на питання і в режимі відеоконференції відповідає на них та на додаткові запитання членів фахової атестаційної комісії.

Члени фахової атестаційної комісії оцінюють відповіді вступників вищої освіти.

Результати фахового вступного іспиту оголошуються не пізніше наступного дня після його проведення шляхом розміщення відповідних відомостей на офіційному вебсайті Бердянського державного педагогічного університету bdpu.org.ua у вкладці ВСТУПНИКУ.

У разі повітряної тривоги під час складання фахового вступного іспиту, іспит призупиняється, учасники можуть пройти до укриття. Після відбою повітряної тривоги, учасники можуть продовжити складання фахового вступного іспиту.

2.Зміст програми

Тема 1. Загальні поняття економічної теорії

Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії. Економічна теорія — фундаментальна економічна наука, що вивчає загальні закономірності господарського життя. Методи дослідження економічних процесів та явищ. Специфіка економічного дослідження. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії. Економічна теорія і обґрунтування економічної політики. Місце економічної теорії в системі економічних наук.

Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб і механізм його дії. Виробництво як визначальний фактор формування та розвитку потреб.

Суспільне виробництво та його елементи. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Суспільний поділ праці та його форми. Виробництво, розподіл, обмін, споживання. Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія. Закон відносної обмеженості економічних ресурсів. Межа виробничих можливостей. Виробнича функція та її складові. Проблема економічного вибору. Закон зростання альтернативних витрат. Результативність виробництва та її показники. Основні напрями підвищення ефективності суспільного виробництва.

Тема 2. Економічна теорія товару та грошей

Економічні потреби суспільства. Ієрархія економічних потреб. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Механізм дії закону зростання потреб. Споживчі блага. Споживче благо як засіб задоволення потреб. Економічні інтереси, їх взаємозв'язок з потребами, споживанням і виробництвом.

Економічні ресурси та їх види. Обмеженість (рідкість) економічних ресурсів. Крива виробничих можливостей. Закон зростаючих альтернативних витрат. Загальні форми суспільного виробництва. Перехід від натурального до товарного виробництва.

Умови та причини виникнення товарного виробництва. Характерні риси товарного виробництва. Товар і його властивості. Гранична корисність та її сутність. Закон спадної корисності. Характер праці в товарному виробництві. Величина вартості товару. Продуктивність та інтенсивність праці та їх вплив на формування вартості.

Гроші як категорія товарного виробництва: виникнення, сутність та функції. Форми вартості. Становлення та еволюція грошових відносин. Види грошей. Сучасні функціональні форми грошей. Функції грошей. Закон грошового обігу. Кількісне визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обміну. Грошові агрегати M0, M1, M2, M3. Поняття інфляції. Причини інфляції. Види та наслідки інфляції. Інфляція та забезпечення стабільності купівельної спроможності грошової одиниці. Грошові реформи.

Тема 3. Власність та її роль в економіці

Економічний та правовий зміст власності. Право володіння, розпорядження, користування. Суб'єкти та об'єкти відносин власності. Специфікація прав власності. Теорема Р. Коуза. Основні форми власності, їх взаємодія. Індивідуальна власність. Приватна власність. Колективна власність та її види. Корпоративна та державна власність. Особливості акціонерної форми власності. Інтелектуальна власність.

Тема 4. Основи теорії попиту та пропозиції

Поняття попиту. Попит на товари і послуги та його чинники. Поняття пропозиції. Пропозиція товарів та послуг. Чинники пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага. Різновиди ринкової рівноваги. Попит на послуги в курортно-рекреаційній сфері.

Поняття еластичності. Еластичність попиту. Фактори, що впливають на еластичність попиту. Види еластичності. Перехресна еластичність. Еластичність пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції. Графіки еластичності.

Тема 5. Основи теорії поведінки споживача

Поняття корисності блага. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності. Основні припущення теорії споживання. Криві байдужості. Гранична норма заміщення. Бюджетні обмеження. Лінія можливостей споживача. Вибір (рівновага) споживача: ординалістський підхід. Кардиналістська теорія споживання. Ефект доходу. Ефект заміщення. Аналіз поведінки споживача.

Тема 6. Конкурентні ринки

Поняття конкуренції. Ринкова структура ринка досконалої конкуренції. Визначення обсягу виробництва конкурентного підприємства. Поняття конкурентного середовища. Поведінка підприємств в умовах досконалої конкуренції. Встановлення конкурентних цін на продукти.

Особливості ринку монополістичної конкуренції. Диференціація товару. Крива граничного доходу. Максимізація прибутку підприємства в умовах короткострокового періоду. Соціальні втрати монополістичної конкуренції. Сегментація ринку. Нецінова конкуренція. Модель Е.Х. Чемберлена

Монополія: ринкова структура та її сутність. Поведінка підприємств в умовах монополії. Визначення обсягу виробництва і ціни монополістом. Монопольна влада та її вимірювання. Суспільні втрати монопольної влади

Тема 7. Неконкурентні ринки

Поняття олігополії. Характеристика олігополії. Характеристика та зміст моделей олігополії. Дуополія Курно. Олігопольний ринок. Олігопольна взаємозалежність. Цінова війна. Жорсткість цін. Картельна домовленість. Лідерство в цінах. Часткова монополія. Практика стримування цін. Ціноутворення при олігополії.

Тема 8. Макроекономічні показники та методи їх вимірювання

Причинно-наслідковий механізм функціонування та розвитку національної економіки як предмет макроекономіки.

Методи обчислення ВВП. Виробничий метод, розподільний метод, метод кінцевого використання. Аналітична формула ВВП за категоріями кінцевого використання. Обчислення валового національного доходу та валового національного наявного доходу.

Номінальний і реальний ВВП. Базовий і поточний періоди, фактичні (поточні) та порівнянні (постійні) ціни. Індекс цін, індекс споживчих цін, індекс цін ВВП (дефлятор ВВП). Відмінність між індексом споживчих цін і дефлятором ВВП. Дефлювання та інфлювання. Обчислення зміни номінального ВВП за рахунок зміни реального ВВП і зміни рівня цін.

Тема 9. Макроекономічна рівновага

Кейнсіанська функція споживання. Сучасна модифікація кейнсіанської функції споживання. Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання. Середня схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання. Чинники автономного споживання: багатство, запозичення.

Функції споживання з урахуванням фактора часу. Теорія Фішера про міжчасовий вибір споживача. Вплив на споживання поточного доходу, заощаджень та позик.

Заощадження та інвестиції. Заощадження як джерело і фінансове обмеження інвестицій. Залежність заощаджень від доходу. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями як закон-тенденція. Класичний механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями. Кейнсіанський механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Графічна модель довгострокової сукупної пропозиції

Основна модель короткострокової сукупної пропозиції. Гіпотези теоретичного інструментарію основної моделі короткострокової сукупної пропозиції. Функція короткострокової сукупної пропозиції. Нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсові ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.

Модель AD-AS як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується коливаннями сукупного попиту.

Тема 10. Економічна динаміка

Модель Солоу. Основні передумови моделі Солоу. Вплив нагромадження капіталу на капіталоозброєність. Умови формування стійкої капіталоозброєності. Вплив приросту населення на капіталоозброєність.

Граничні інвестиції. Вплив технічного прогресу на капіталоозброєність через зростання ефективності праці. Технічний прогрес як нескінченний фактор економічного зростання. Золоте правило нагромадження капіталу.

Джерела економічного зростання. Внесок факторів виробництва в економічне зростання.

Економічні цикли. Сутність та структура економічного циклу. Характеристика фаз економічного циклу. Два напрями теорій економічного циклу. Основні теорії економічного циклу.

Тема 11. Зайнятість та соціальний захист населення

Механізм ринку праці. Втрати від безробіття. Витрати, що пов'язані з природним безробіттям. Втрати від циклічного безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена. Визначення потенційного ВВП на основі розриву ВВП. Визначення впливу безробіття на динаміку ВВП.

Тема 12. Фіскальна та монетарна політика держави

Пропозиція грошей. Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошова база та її компоненти: готівка і банківські резерви, обов'язкові й надлишкові резерви. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма.

Попит на гроші. Класичний підхід до функції попиту на гроші. Рівняння грошового попиту кількісної теорії грошей. Кембриджські економісти про функцію попиту на гроші. Кейнс про мотиви попиту на гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Кейнсіанське рівняння попиту на гроші. Швидкість обігу грошей. Фрідменська функція попиту на гроші. Кейнсіанська функція попиту на гроші.

Дискреційна фіскальна політика. Вплив державних закупівель на ВВП. Мультиплікатор витрат у змішаній закритій економіці. Вплив чистих податків на ВВП. Мультиплікатор податків. Спільний вплив фіскальних інструментів на ВВП і державний бюджет. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори. Стабілізаційний вплив на економіку недискреційної фіскальної політики в умовах падіння та зростання обсягів виробництва. Ефект гальмування динаміки ВВП.

Монетарна політика в моделі AD-AS. Монетарна політика на основі каналу «процентна ставка — інвестиції». Наслідки впливу на економіку стимулюючої монетарної експансії в короткостроковому періоді та їх графічна інтерпретація. Наслідки впливу на економіку монетарної експансії в довгостроковому періоді та їх графічна інтерпретація. Нейтральність грошей у довгостроковому періоді.

Тема 13. Грошовий та фіскальний аспекти інфляції

Причини та наслідки інфляції. Кейнсіанська теорія щодо причини інфляції та її недоліки. Роль грошей в інфляційному механізмі: монетаристський підхід та позиція кейнсіанців. Чинники інфляції попиту. Чинники інфляції витрат. Інфляційні очікування. Основні наслідки високої інфляції.

Інфляція і безробіття. Рівняння кривої Філіпса та сутність її складових. Інфляція повної зайнятості та переміщення кривої Філіпса. Крива Філіпса як аналітичний засіб стабілізаційної політики. Крива Філіпса у довгостроковому періоді.

Тема 14. Зовнішня торгівля та зовнішньоекономічна політика держави

Валютний курс. Валюта та її види. Номінальний валютний курс і способи котирування валюти. Чинники, що впливають на номінальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс. Модель реального валютного курсу. Реальний валютний курс і умови торгівлі. Двосторонній і багатосторонній валютний курс.

Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування рівноважного ВВП, обчисленого за методом «витрати—випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування економічної рівноваги, визначеної за методом «вилучення—ін'єкції». Країна як чистий дебітор або як чистий кредитор. Чинники, що впливають на чистий експорт. Функція чистого експорту. Вплив чистого експорту на ВВП, мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

3. Питання

1. Предмет економічної теорії та його еволюція.
2. Методи дослідження економічних процесів та явищ.
3. Функції економічної теорії.
4. Економічні категорії та економічні закони.
5. Економічні потреби, їхня суть та класифікація. Закон зростання потреб.
6. Основні та сучасні фактори виробництва, їхня характеристика.
7. Крива виробничих можливостей та її характеристика.
8. Суспільне виробництво: сутність та структура.
9. Ефективність суспільного виробництва та її показники.
10. Типи економічних систем, їхня характеристика
11. Форми, види та типи власності.
12. Сутність власності як економічної категорії.
13. Товарне виробництво: необхідність, умови виникнення, зміст, риси, види.
14. Товар та його властивості. Особливості послуги та інформації як товару
15. Теорії вартості.
16. Закон вартості: зміст та функції.
17. Генезис форм організації суспільного виробництва.
18. Гроші: суть, функції. Концепції виникнення та сутності грошей
19. Форми грошей та їхня характеристика.
20. Закони грошового обігу.
21. Грошова система та її еволюція
22. Поняття конкуренції. Сутність конкуренції.
23. Досконала та недосконала конкуренція.
24. Поняття монополії. Форми монополії та методи панування.
25. Антимонопольне (антитрастове) законодавство України. Регулювання діяльності природних монополій.
26. Поняття попиту. Чинники, які визначають попит.
27. Попит. Крива попиту. Еластичність попиту за ціною.
28. Попит. Еластичність попиту за доходом.
29. Поняття пропозиції. Сутність пропозиції та її структура.
30. Пропозиція. Еластичність пропозицій за ціною.
31. Закон попиту та пропозиції. Рівновага попиту та пропозиції.
32. Теорія споживацької поведінки. Споживання та корисність.
33. Теорія споживацької поведінки. Аналіз проблем споживацького попиту.
34. Фактори, які впливають на еластичність попиту.
35. Фактори, які впливають на еластичність пропозиції.
36. Монополія: ринкова структура та її сутність.
37. Визначення обсягу виробництва і ціни монополіста.
38. Монопольна влада та її вимірювання.
39. Суспільні витрати монопольної влади.
40. Особливості ринку монопольної конкуренції.
41. Поняття доходу підприємства. Класифікація доходу.
42. Витрати у короткостроковому періоді.
43. Олігополія. Характеристики олігополії.

44. Моделі олігополії: їх характеристика та зміст.
45. Основні макроекономічні показники.
46. Методи обчислення ВВП.
47. Номінальний і реальний ВВП. Дефлятор ВВП.
48. Зайнятість і безробіття. Показники ринку праці.
49. Втрати від безробіття. Закон Оукена.
50. Сукупний попит.
51. Сукупна пропозиція.
52. Модель AD-AS як базова модель економічної рівноваги.
52. Пропозиція грошей.
53. Попит на гроші.
54. Грошовий мультиплікатор.
55. Сутність та види інфляції.
56. Причини та наслідки інфляції.
57. Крива Філіпса.
58. Заощадження та інвестиції.
59. Економічні цикли.
60. Держава як суб'єкт макроекономічного регулювання.
61. Модель Солоу.
62. Джерела економічного зростання.
63. Роль держави в економічному кругообігу.
64. Вплив держави на формування економічної рівноваги.
65. Фіскальна політика.
66. Монетарна політика.
67. Платіжний баланс.
68. Валютний курс.
69. Вплив зовнішньої торгівлі на економіку.
70. Антиінфляційна політика держави.

4. Критерії оцінювання

Фаховий вступний іспит для осіб, які претендують на зарахування за ступенем магістра, оцінюється за 200-бальною шкалою :

– 190-200 балів – вступник виявляє особливі здібності, вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацьовувати необхідний матеріал, використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументувати відповіді, самостійно розкривати власні обдарування і нахили;

– 180-189 балів – вступник вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

– 160-179 балів – вступник вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

– 140-159 балів – вступник відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; виправляє помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

– 120-139 балів – вступник володіє теоретичним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей вступника відповідає мінімальним критеріям);

– 100-119 балів – вступник володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину теоретичного матеріалу (до 20 %);

– 0-99 балів – вступник володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

До участі у конкурсному відборі не допускається вступник, який продемонстрував незнання значної частини програмного матеріалу, допускав суттєві помилки при визначенні понять і отримав 0-99 балів.

5. Список рекомендованої літератури

Основна

1. Економічна теорія: навч. посіб / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, О.С. Марченко та ін.; за заг. Л.С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
2. Економічна теорія: підручник / за ред. В.М. Тарасевича. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 784с.
3. Круш П.В., Кожемяченко О.О. Національна економіка: регіональний і муніципальний вимір. К.: Центр учбової літератури, 2016. 320 с.
4. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань: навч. посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. 2-ге вид., перероб. та доп. К. : Центр учб. літ., 2016. 226 с.
5. Чепінога В.Г. Основи економічної теорії: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2017. 240 с.
6. Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 416 с.
7. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Мікроекономіка: пер. з англ. Львів: Просвіта, 1999. 650с.
8. Мікроекономіка: підручник / за ред.В.Д.Базилевича. Київ: Знання, 2007. 677 с.
9. Мікроекономіка: практикум: навч. посібник / за ред. В.Д.Базилевича. Київ: Знання, 2010. 491 с.
10. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки: підручник. Київ: ЗнанняПрес, 2007. 579 с.
11. Корсікова Н.М. Макроекономіка: навчальний посібник для ст-ів ВНЗ. Львів: Магнолія, 2019. 240 с.
12. Малий І.Й., Радіонова І.Ф., Куценко Т.Ф., Федірко Н.В. Макроекономіка : базовий курс: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2016. 254с.
13. Базилінська, О.Я. Макроекономіка: підручник для ст-тів ВНЗ. К.: Центр навч. літ, 2011.
14. Івашина О.Ф., Олексієнко Р.Ю., Івашина С.Ю. Макроекономіка: навчальний посібник для самостійної роботи і контролю знань. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. 100 с.

Додаткова

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 9-те вид., доповн. К.: Знання, 2014. 710 с.
2. Економічна теорія: навчальний посібник / О.В. Стефанишин [та ін.]; Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 335 с.
3. Безугла В.О., Постіл І.І. Мікроекономіка: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2007. 288 с.
4. Курс мікроекономіки: навчальний посібник для студентів спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг»,

«Підприємство, торгівля та біржова діяльність» / за ред. С.І.Архієреєва. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 156 с.

5. Панчишин С.М., Островерх П.І. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: у 2-х кн.: Кн. 1: Вступ до аналітичної економії; Макроекономіка: підручник К. : Знання, 2013. 615 с.

6. Кулішов, В.В. Макроекономіка : основи теорії і практикум: навчальний посібник. Львів : Магнолія, 2019. 254 с.

7. Білецька, Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка) : підручник для ст-тів ВНЗ К. : Центр учбової літератури, 2017. 664 с.